

művész teljes kibontakozására. Az unalomig emlegetett őseréje, hatalmas tehetsége mellett is, kapott valami monoton jelleget. Ettől most megszabadult. Igazi, megértő tisztelői ezúttal csak azt mondhatják, hogy jó úton van a teljes kivirágzás, saját értékeinek maradéktalan produkálása felé. Reméljük, hogy ebben az új téma körben, a mélyenjáró, új kifejezési módban is lesz elég mondanivalója és a legnagyobb bizalommal várjuk új regényeit.

A kötetet kiegészítő művek közül a legjelentékenyebb a *Kamaszok* című regénytörredék, amely egyébként alig látszik törredéknek. Teljesen befejezett, kerek történet ez, nem az *Ágytakaró* műfajából való, nem finoman cizellált, lélektani bűvárkodás, de erővel és élettel teljes, mélységesen tragikus hatású. Főhőse nem a címében jelzett kamaszok közül kerül ki, középpontjában az öregedő, kisvárosi tanár áll, a maga utolsó lobbano szekszualitásával, csökevényes vágyaival, parlagon hagyott képességeivel, egész reménytelen, pusztuló életével. Plasztikus, érdekes, mélyen meglátott figura, aki mellett beláthatjuk az egész kis várost, poros akácfaival, kicsinyes embereivel és a gimnázium ifjúságával, a kamaszokkal, akiknek életrevágyását, kialakulását már elinduláskor elnyomja, megzavarja a kisváros zárt levegője, az egész kicsinyes, durva és nehézkés élet, amelynek példája örökké előttünk áll. Ez a kis regény is igen jelentékeny alkotás.

Az *asztalos* hosszabb lélekzetű novella, ugyancsak erőteljesen drámai írás, amely szintén a reális életből fakad, de hősenek kétfelé vágyódó ösztöneivel nem egészen tiszta. Ennél sokkal színesebb és hangulatában sokkal tisztább a *Nemesis* című novella, amelyben különösen a forróvérű, kacér fiatal leány alakja érdemel teljes figyelmet. A *Klärchen* című novella mesteri biztonsággal teljes művészi tudással megírt munka, de nincs sok mondanivalója.

Thury Lajos.

Reymont Ulászló parasztnovellái.
Épen most négy éve, hogy kitüntették az irodalmi Nobel-díjjal és egy évvel rá, 1925 decemberében, már meg is halt. Nálunk a kitüntetés idejében teljesen ismeretlen volt és bizvást mondhatjuk, hogy még ma is az, hiszen mindössze két novellája jelent meg magyarul a napilapok 1924. évi karácsonyi számában.

Hogy egy Nobel-díjas lengyel író

nem kelt nagyobb érdeklődést nálunk, azon csak akkor csodálkozhatnánk, ha már a korábbi Nobel-díj nyerteseket is mind lefordították volna magyar nyelvre. De Pontoppidánnak, a dánok nagy írójának főműve, jóllehet közel két évtizede érte ez az irodalmi kitüntetés, csak néhány héttel ezelőtt került a magyar könyvpiacra, és Sigrid Undset, az idei nyertes, sem sokkal ismeretebb az említetteknel.

Reymont legnagyobb munkája, a *Chlopi* (Parasztok), már 1904-ben megjelent német nyelven. Ez a négy részből álló monumentális regény, amelynél különben nem is írt, szerezte meg neki a Nobel-díjat. Ezenkívül még egész sor regénye és novellája van, amelyekben a lengyel parasztot s a kietlen lengyel földet eleveníti meg, a falusi nép szokásaival, legendáival, babonáival.

Egyik novellás kötete, amelyről az a hír járja, hogy magyar nyelven is meg fog jelenni, most került kezembe. Hát rövidebb és egy hosszabb novelláját foglalja magában. Paraszttörténet mind. Sivár lengyel földek, esőverte, végtelen erdők, mezők, kegyetlen, lélekzetelállító viharok, otromba, földhözragadt lengyel parasztok vonulnak el előttünk a kissé lassú menetű történetek folyamán. Reymont nyugodtan, kiegyensúlyozottan, biztosan kezeli témáját, amint mondani szokták. Minden szó a helyén van, nem siet el semmit, inkább meg-megáll, hogy csodálatosan eleven és monumentális természetleírásaival hozzáhangolja az olvasót a történet vizasztalan végéhez. Mert ennek a kötetnek minden darabja vizasztalan és sötét, mint a viharszántotta lengyel mezők éjtszakája és kegyetlen, mint a véget. A hét novellában egy sornyi derűre nem akadunk és legnagyobb lapjain is megérezzük a sors viharának föltartóztathatatlanságát.

A naturalista regényíró eszközeivel dolgozik és noha egyetlen sorában sem tesz vallomást önmagáról, meg kell értenünk e döbbenetesen sötét drámából, hogy halálosan szereti népe elesetteit, akiket csak úgy tud segíteni, hogy a világ szeme elé viszi goltogás életüket. (Nálunk ezt a szándékot sokszor elítélték a közelmúltban, Reymontnak a Nobel-díj járt ki érte, azonkívül, hogy egész Európa a lengyelek segítségére volt.) Izig-vérig közülük való, látta, átélte a nyomorúságukat, ismerte Tomek Barant, a volt vasúti őrt (hiszen maga is vasutas, sőt vasúti munkás

volt egy ideig), akit hamis ürüggyel elcsapnak állásától és a legnagyobb ínségbe taszítanak. Baran kétségbejítő nincstelenségében a szíve vérével is kész volna négy éhező gyermekén segíteni s a tél rettentő hófúvásaiban, amikor ásóval, csakánnyal is csak félnapi munka után tud az erdő fáihoz férkőzni, erdei munkára vállalkozik mégis. Mert otthon nyöszörögnek a gyerekek az éhségtől és görcsös fájdalom hasítja üres gyomrukat. A tél, a hó azonban kegyetlen s a munka hiábavaló. Nem lehet folytatni. Ekkor éjjel a falu határába megy, ahova az elhullott birkákat ásták el és fejszéjével irtózatossárcba kezd a kutyákkal a dögért. Megszerzi, hazaviszi, de kisfia meghal a romlott hústól. A temetésen a falubeliek, akikről nagy nyomorúságában mindig távoltartotta magát, segítségére vannak és magukhoz veszik többi gyerekeit.

Ez a történet még a sötét színek legenyhébb tónusaiból áll össze egységgé, de a vége ennek is keserű, mert gyermekei a jómódú parasztnál nevelkedve, lassacskán elidegenednek apjuktól.

Még sötétebb és kegyetlenebb a Népfélet című novella, amelyben egy község népe megszokva azt, hogy két tolvaj, a csendőrrrel cimborálva, büntetlenül fosztogatja valamennyiüket, egy téli éjtszakán elcsipi az apát és a fiát és a templom előtt meggyöntatja őket, azután agyonveri.

A legkegyetlenebb talán a Halál című írása, amelyben a kapzsi parasztság lelketlensége olyan realitással rajzolódik elénk, hogy csak önuralommal tudjuk végigolvasni. Az apát épen leánya házánál éri utól a halálos baj és ott dől ágynak. Leánya szörnyen haragszik reá, mert vagyontól nem reá, hanem hugará hagyta. Haragjában kivonszolja a halódót az ágyból és büntetésül a disznóólba zárja, ahol reggelre meg is fagy. Akkor férjével együtt visszacipeli az ágyba, de mielőtt a temetési készüléket megkezdené, lelopja a halott nyakából a zacskóban őrzött pénzt, amit szegény a temetési költségekre tartogatott és hozzácsapva ezt az összeget a már megtakarított pénzükhöz, megtanácskozza urával, hogy milyen feltételekkel vegyék meg az eddig bérelt földet.

Ilyen barbár figurákat csak az élet termel. Lear és Goriot apó sorsa nem ilyen megrázó, mint ezé a szegény paraszté, aki a disznóól sarában puszta el, miután gyermekeit tehetségéhez

képest fölnevelte és férjhez adta; gyermekeik nem olyan irgalmatlanok, mint ezek a lengyel parasztságonyok, akik a temetés előtt egymás hajába kapaszkodva ordítják világgá, hogy melyikük miként bánt apjával életében. Ősbarbárság kérge ül ezeken az elnyomorodott lelkeken, amelyeknek rajzát szinte egyetlen jelző nélkül, ropant ökonómiával úgy bontja szét előtünk Reymont, hogy minden idegünkben remegve, helyette szeretnők szétkiáltani: Kultúrát, világszóságot, szeretetet hozzatok ebbe a sötétségbe, amelybe a hosszú elnyomatás lökte a lengyel népet!

Mind a két novellában leír egy-egy vihart, vagy hófúvást. Mindig más milióban, mindig más színekkel. Néha a hideg lassan áramlik ránk a lapokról és beleveszi magát a csontjainkba, néha vadul tör ránk az elemek öserejével, félelmet és borzalmat lehet beléni, megráz és megrémít, mint a két kis gyereket a «Hóvihar» című írásában. A tizenkét éves leányka és hétéves öccse a havas erdei úton a kocsmába mennek, hogy tojásért sót, miegyebet cseréljenek. Visszafelé menet az erdőben elkapja őket az orkán. Eleinte bátran léptetnek előre, de már az akasztott emberről beszélnek, aki vihar idején az erdő fáin lóg valahol. A vihar sűrű felhőkben hordja rájuk a havat. Beszédjük el-elakad, lépésnyire se látnak. A fák recsegve törnek derékba s hatalmas ágak pehelyként röpiúnek el felettük. Megfeszítik utolsó erejüket is, hogy előre jussanak, de úgy kifulladásnak, hogy száz lépésnyire az otthonuktól, amelyet nem látnak, belúnek egy tuskóra. Az akasztott embertől való féltükben imádkozni, majd énekelni kezdenek, langyos melegség futja át kifagyott testüket s az angyalokkal társalogva fagnak meg.

Viktor Hugó «Nevet ember»-ének első könyvében emlékezetes tengeri vihart olvashatunk, de azt a romantika színei irodalomhá kendűzik. Reymont leírása a valóság elevenségével hatnak és ezért szinte felejtethetlenné. Mindig a történet célját szolgálják, szerves részei az egésznek, amelyek belső elgondolása nemcsak regényeiben, de novelláiban is mindenkor nagyvonalú.

Ez a könyve kegyetlennek, irgalmatlannak mutatja őt, pedig csak a valósághoz ragaszkodik. Más könyveiben heleg, ragyogó színeket is használ helyenkint. Minden írásában igaz emberi célokért törekvő. Nagy író. Neve

után fájdalmasan ragasztjuk oda a mult időt : volt.

m—gy.

Winkler Ferenc dr. : Ungarn als Nahrungsmittelquelle Deutschlands. Ez a Münchenben megjelent gazdaságpolitikai tanulmány a Rajna-Majna-Duna-csatorna alap gondolatába helyezkedve igen érdekesen mutatja a magyar-német gazdasági kapcsolatok szükségességét és a németekre hálás voltát. Hazánk egyre jobban növekvő gazdasági elszigeteltségében rendkívül hasznosak az ilyen könyvek népszerűsítő útmutatói úgy odakint, mint itthon ; gondoljunk csak a magyar-német kereskedelmi szerződés őszi vajudásaira, melyek a nagy magyar közönség nagyfokú közönye mellett folytak és szakadtak félbe sikertelenül. E tárgyalásoknál fontos útbaigazító lehetett volna Winkler Ferenc dr. könyve, erős és meggyőző érveivel. Eszmენete mindvégig a német érdek szempontjából épül fel s lényegében a következőket adja :

1. Németország változtathatatlanul ipari állam elsősorban s ezért élelmiszerbehozatalra szorul ;

2. a tengerentúli államokból való élelmiszer behozatala nem gazdaságos, mivel így a német vásárlóerő olyan mezőgazdasági államokat támogat, melyek ipari szükségleteiket nem Németországban szerzik be ; ezenfelül a tengereken uralkodó hatalmaktól teszik a német népet függővé ;

3. Németország természetes élelmiszervásárló helyei a dunai államok és Oroszország. A háború előtt ezek látták el, a tengerentúli országok csak a háború következtében lehettek úrrá a német piacon. A területi és politikai felforgatások e régi európai mezőgazdasági államoknál nagy hanyatlást idéztek elő a termelésben ; ha Németország élelmiszereinek javarészét ismét

Európa délkeletéről szerzi be, a területek mezőgazdasága ismét fellendül s a növekvő szükségletek a német ipart viszik előbbre ;

4. A délkelet felé, mindkét irányban természetes kapcsolatokat Magyarországgal kell először megkezdeni : ez az állam képes leginkább élelmiszert kivinni, Németország és Ausztria egy gazdasági területbe való összekapcsolódásával Magyarország a német piaccal közvetlen érintkezésbe kerül, Magyarország gazdasági tekintetben Németországra van utalva s politikai egyedülletében Németországban lelheti meg támaszát ;

5. ezeknek az elveknek megvalósulása teljesíti a modern német gazdaságpolitikai vezetés minden követelményét.

A könyvnek ez a váza. Esméihez természetesen bőséges okfejtést és döntő adatokat nyújt minden ponton a szerző ; a földkeresség valamennyi élelmiszertermelő államát sorra veszi Németországgal szemben való viszonyában, pontosan kimutatva a gazdasági kapcsolat előnyeit és hátrányait a németekre. Magyarország ad legtöbbet Németországnak.

Az így megvilágított gazdasági viszony előnyeit még fokozza a Duna-Majna-Rajna-csatorna olcsó és közvetlen víziútja.

Winkler Ferenc tökéletes ura az általa felvetett kérdésnek ; tartalmi kiválóságán túl szerkesztési erényeivel is elismerést vív ki munkája. Világos és érdekes állítások, jól csoportosított és kellőre szabott bizonyító anyag, elfogultságot árnyékaiban sem mutató tárgyilagosság, mindez figyelmetkeltő írói készségre mutat. A népszerű gazdaságpolitikai szakirodalom erősen várt rohamcsapatának egyik legsikeresebb embere lesz Winkler Ferenc, ha későbbi munkái is ezen a színvonalon maradnak.

—tán.